

Odvedte ho a zabte. Mrtvolu hodte psům,
sluhové. Aby nedoufal, že přece zpět
se vrátí a mě z rodné země vyžene.

SBOR

To je i moje rada. Vzhůru, sluhové!
Co na nás záleží —
naš královský dvůr bude bez viny.

IÓN

Také u tragédie Ión nám chybí zpráva o době vzniku a prvního uvedení. Moderní filologické a literárněvědné zkoumání dospělo k závěru, že dílo vzniklo přibližně ve stejné době jako tragédie Ífigeneia v Tauridě a Helena, o které víme, že byla uvedena 412 př. n. l. S těmito díly Ióna spojuje řada příznačných syžetových motivů a nový žánr dramatu, který Eurípides v rámci oboru tragédie vypracoval v posledním období své tvorby, totiž romaneskní drama, blížeť se tragikomedii (je to žánrová obdoba Shakespeareových pozdních románů) se složitou zápletkou, umožňující několikrát prudký zvrát děje. Ale je možné, že Ión vznikl o něco dříve, totiž již před rokem 415 př. n. l. (uvedení Trójane). Pro toto ranější vrození do let mírového intermezza mluví jakýsi optimismus a rozliv athénskopatriotického vyzářování hry. — I když je pravděpodobné, že námět nějakým způsobem zpracoval před Eurípidesem už Sofoklés v nezachované tragédii Kreúsa, je děj hry z větší části Euripidovým vlastním výtvorem, stylizovaným podle obrysu tradičních mýtů o jiných hrdých. Ión je totiž hrdos dosti pozdě a jaksi uměle vytvořený jako praotec Iónů, který však postrádal jakýkoliv místní kult a tedy i mýthos. Pro athénskou „íónskou“ politiku se stal ovšem postavou propagandisticky velmi žádoucí. — Dílo bylo už ve starověku velmi oblíbené a slavné, především pro mistrné vedení zápletky, pro dojemnou tragiku Kreúsy, pro půvabné a věrojatně utvářený charakter mladičského delfského chovance Ióna a pro bohaté, až virtuózní odstiňování nálad. Nechybí v něm ani — ovšem zde jemně tlumená a elegantní — příznačně euripidovská kritická ironie vůči otcovským bohům. Dílo je slavné mimo jiné i proto, že v něm Eurípides jako první použil řady syžetových motivů, které později bohatě využívala nová attická komedie (Menandros) a řecký román. Památné je

rovněž Iónovo vzývání bohyně Tyché („Štěstěny“), které odkazuje již k následujícím stoletím, kdy toto božstvo ovládlo tak nápadně řeckou slovesnost i kult.

jk

OSOBY

HERMÉS, bůh

IÓN, syn Apollóna a Kreúsy

KREÚSA, dcera athénského krále Erechthea (Erichthonia)

XÚTHOS, Kreúsin manžel

VYCHOVATEL, starý vychovatel Erechtheův

SLUHA, služebník Kreúsin

PÝTHIE, věštkyne v Delfách

PALLAS ATHÉNA, bohyně

SBOR Kreúsiných služek

Sluhové v chrámu, ozbrojení Delfané

Odehrává se v Delfách před chrámem boha Apollóna

HERMÉS

Bůh Atlás, který na svých plecích kovových
nebeskou klenbu vzpírá, dávné sídlo bohů,
spojil se s bohyní a zplodil dceru Maiu.
Ta porodila mě, Herma, božského posla.
Já přišel do Delf teď, kde Foibos ve středu
vší země trůní, pozemšťanům přítomnost
i věci budoucí objasňuje svou věštbou.
Je jedno město, věru ne bezvýznamné,
má jméno po Athéně s kopím ze zlata.
Tam Foibos násilně se spojil s Kreúsou,
Erechtheovou dcerou. Stalo se to u skal,
jimž vládci Attiky říkají Veliké,
jsou na sever od Palladina pahorku.
A bez vědomí otce — tak tomu chtěl bůh —
své břímě donosila. Přišel její čas
a porodila chlapce. Z domu odnesla
ho do jeskyně, kde se s bohem spojila.
Do pěkně spleteného košíku ho dala
jak zasvěcence smrti. Přitom ctíla zvyk
svých předků, Erichthonia, jenž ze země
se zrodil. Jemu dala dcera Diova
dva hady k ochraně a svěřila ho pak
panenským Aglaurovnám do péče. A tak
se ujal obyčej u Erechtheovců,
že jejich děti vyrůstají mezi hady
ze zlata tepanými. Dala Kreúsa
svůj klenot k dítěti jako pohřební dar.

Mě požádal můj bratr Foibos o toto:
 Jdi, bratře, k lidu, který sídlí v Athénách.
 Vždyť znáš to slavné město, patří Palladě.
 Tam leží nemluvně ve skalní jeskyni.
 Vem novorozence i s jeho košíkem
 a plenkami. Do Delf k mé věštírně ho odnes
 a polož ho u mého chrámu, před vchodem.
 To ostatní obstarám já. Je to můj syn,
 ať pravdu znáš. Já abych bratru Foibovi
 se zavděčil, vzal jsem ten košík s dítětem
 a tady položil na stupně chrámové.
 A nadzvedl jsem víko hustě spletené,
 aby byl chlapec vidět. Sotva po ránu
 Hélios vyjel vzhůru se svým spřežením,
 hned z věšteckého chrámu vyšla Pýthie.
 Když padl její zrak na novorozeně,
 užasla, že by snad některá dívka z Delf
 plod tajné lásky pohodila k svatyni.
 A chystala se dítě z chrámu odstranit.
 Však přísnost ustoupila soucitu — též bůh
 stál při tom chlapci, aby z chrámu nemusel.
 I ujala se ho, aniž by tušila,
 že Apollón ho zplodil. Matku neznala.
 A také dítě neznalo své rodiče.
 Co malý chlapec běhal kolem oltářů
 a hrál si. Když pak dospěl v muže, zvolili
 ho Delfští za strážce božího pokladu
 a správce ve všem spolehlivého. Podnes
 svůj život tráví zbožně v této svatyni.
 Kreúsa, která ho zrodila, se vdala
 mezitím za Xútha, a to se stalo takto:
 Vzňala se krutá válka mezi Athéňany
 a Chalkedonci, kteří sídlí na Euboi.
 V té válce Xúthos dopomohl k vítězství

a dostal Kreúsu za odměnu, ač byl
 cizinec z Achaie. (Aiolos, Diův syn,
 ho zplodil.) Dlouhá léta žili v manželství,
 však bezdětném. A proto oba putují
 k Foibově věštírně si děti vyprosit.
 Sám Apollón sem asi řídil jejich krok,
 nezdá se, věru, že by o tom nevěděl.
 Až Xúthos vstoupí sem do této věštírny,
 on dá mu svého syna se slovy: Xúthe,
 tys jeho otec. Tak se chlapec dostane
 do domu matčina, která ho pozná též.
 A Foibův sňatek tajný zůstane, však hoch
 získá své dědictví. A bude nazván Ión.
 Osídlí Asii. Tak ustanovil bůh.
 Já nyní ukryji se v stínu vavřínu.
 Chci vidět, jak se chlapcův osud naplní.
 Teď právě vychází ten Apollónův syn,
 větvemi vavřínu chce očistit vchod chrámu.
 A já ho první ze všech bohů Iónem
 teď nazvu, jménem, které je mu určeno.

Odchází

*IÓN vychází z chrámu následován sluhy, v ruce má košíčtáko
 z vavřínových a myrtových větví, na sobě zavěšený luk
 a toulec, sluha nese konev*

Už je tu Hélios se svým jasným vozem,
 čtyřspřeží září na celou zemi.
 Nebeský oheň zahání hvězdy
 ke svaté noci.
 A hle! Neschůdné vrcholky Parnásu
 v denním světle se třpytí a nesou
 zářící paprsky smrtelným lidem.
 Ze suché myrhy vznáší se dým vzhůru
 k přibytku Foiba.

V posvátné trojnožce vznešeně trůní
 delfská žena. Vyzpívává Řekům
 Apollónovy věštby.
 Vy teď, delfští sluhové Foiba,
 vstupte do stříbra kastalských vírů.
 Krůpěje čisté z kropí vaše tělo,
 čistí pak vejděte do chrámu boha.
 Hleďte, aby vaše ústa vždy
 věstila dobro,
 aby váš jazyk dobré zvěsti
 hlásal těm, kteří přišli je slyšet.
 Já se teď pustím do své práce,
 kterou jsem dělal již jako chlapec.
 Větvi vavřinu, zdobenou vínky,
 vymetu schodiště Foibova chrámu.
 Potom je čerstvou krůpějí z kropím.
 Hejna ptáků, kteří tu hanobí
 posvátné dary, zaženu lukem.
 Nemám matku a nemám ani otce.
 Tomu chrámu,
 který mě odchoval, sloužím.

Ty svěží ratolesti,
 vavříne, můj věrný sluho,
 k obětem čistíš nádvoří
 Foibovy svatyně.
 V zahradách nesmrtelných
 věčný pramen prýští a svatou
 krůpějí zavlažuje
 loubí posvátné myrhy.
 Tebou chrámovou dlažbu
 zametám denně, jakmile
 perutný Hélios vyjede
 bujným svým letem.

Tak tu sloužím den po dni.
 Paiáne, Paiáne,
 přízniv buď, přízniv buď,
 Foibe, ty synu Létin.

Je krásná ta moje práce,
 sloužit v tvém chrámu, ó Foibe,
 v úctě mít věštecké sídlo.
 Slávu mi přináší.
 Jsem tady služebník bohů,
 a ne smrtelných lidí.
 Tuto zbožnou práci
 budu snaživě konat.
 Foibos je můj rodný otec.
 Svého živitele velehím.
 Jeho jen nazývám otcem,
 ochránce svého,
 Foiba, zde v tomto chrámě.
 Paiáne, Paiáne,
 přízniv buď, přízniv buď,
 Foibe, ty synu Létin.

Už té haluzi vavřinu
 dopřeji klid.
 Ze zlatých nádob teď budu lít
 vodu země,
 která tu vyvěrá
 z kastalských pramenů.
 Sám po ránu svěží,
 kropit chci svěží vodou.
 Kéž takto ti, Foibe, sloužím
 stále, a kdybych přestal,
 ať je to jen pro mé dobro.
 Hoła, hoła!

Už sem letí hejna ptáků
ze svých parnaských hnízdišť.
To vám říkám, nevrávejte
do říms a do zlatých stěn!
Že tě zasáhnu lukem,
Diův posle, jenž vítězíš
silou svého zobáku!
Tu zase vylétá jiný pták: labuť.
Pročpak nechceš
obrátit jinam nachovou nohu?
Neochrání tě před mými šípy
tvůj hlas znící jak Foibova lyra.
Obrat své perutě.
K délskému jezeru zalet.
Neposlechneš-li mě, utonou
v krvi tvé překrásné zpěvy.

Hola, hola!
Zas se blíží sem nové ptáče.
Chceš si snad pod římsou stavět
ze stébel dětem hnízdo?
Svist mého luku tě sklátí.
Slyšíš? Odlet k alfejským
vírům stavět hnízdečko.
Či do údolí Isthmu.
Aby snad chrámové dary a oltáře
nebyly poskvrněny.
Zdráhám se vás zabíjet.
Vás, kteří lidem zvěstujete
božské věštby. Budu ale
plnit Foibovy úkoly.
On mě živí. Jemu sloužím.

SBOR přichází, ženy obdivují chrám a střídavě hovoří

Nejenom v Athénách slavných
chrámy jsou s krásnými sloupy,
při cestách svatyně stojí
k ochraně cestujících.
Ale i tady u Apollóna,
syna Létina, štítý s dvojí tváří
blyští se, překrásný pohled.

Pohled, pozoruj dobře
Diova syna, jak zabíjí
zlatým srpem lernejskou saň.
Vidíš, má milá družko?

Vidím. Vedle zas jiný
mává hořící pochodní,
známe ho z našich přástek.
Pobočník Héraklův je to
Ioláos, který většinu prací
společně sdílel s tím Diovým synem.

Pohled na toho tady,
jak na křídlatém koni
zabíjí třítělou stvůru
z nozder oheň sršící.
Všude sleduji tvůj pohled.
Pohled na ten boj Gigantů
tady na kamenných zdech.
Hledíme na to, mé milé družky.
Vidíš, kdo Enkeladovi
hrozí gorgonským štítem?
Ano, to je Pallada, bohyně má.
Což ten obrovský ohnivý blesk
planoucí v Diových rukou
dalekostřelných?

Vidím ho, na popel
sžhává šilícího Mimanta.
A tady Bromios neválečnou zbraní,
holí z břechťanu, k zemi sráží
jednoho z Gigantů.

K Iónovi

Hej, hej! Ty tam u chrámu.
Smíme sem k oltářům vstoupit
jen tak, bosou nohou?

IÓN

Cizinky, to možné není.

SBOR

Zda však
můžeme se něco zeptat?

IÓN

Co chcete vědět?

SBOR

Zda je střed světa
vskutku ve Foibově chrámu.

IÓN

Je ozdoben vínky a kolem jsou Gorgony.

SBOR

Tak to říká i pověst.

IÓN

Jestliže před chrámem obět jste konaly
a chcete zvědět Apollónovu věštbu,

k oltáři vstupte. Bez oběti ale
nesmíte vejít dovnitř do chrámu.

SBOR

Teď vím všechno. A božský zákon
přestoupit nechceme.
I to, co je venku, nám potěší zrak.

IÓN

Prohlédněte si to, co je vidět.

SBOR

Naši páni nám dovolili
dívat se na božské klenby.

IÓN

A v kterém domě jste službou?

SBOR

Mých živitelů krov je také současně
domovem Pallady.

Tu však jsou ti, na něž se ptáš.

Kreúsa přichází

IÓN

Jsi, paní, urozená a tvé vzezření
svědčí o šlechtnosti, ať jsi kdokoliv.
Vždyť většinou lze poznat podle zevnějšku,
zda je kdo šlechtného rodu, nebo ne.
Ach!

Tys mě však vyděsila. Když jsi spatřila
posvátný Foibův chrám, své oči sevřelas
a slzy zalily tvou ušlechtilou líc.
Snad vybavila se ti špatná vzpomínka.

Kde jiní radují se při tom pohledu
na božský chrám, ty svůj zrak v slzách utápíš.

KREÚSA

Tvůj údiv, cizince, nad mými slzami,
ten věru nepochází z nevědomosti.
Opravdu dávná vzpomínka mě napadla,
když zhlédla jsem ten Apollónův příbytek.
V té chvíli v myslí byla jsem kdes doma, ne zde.
My ženy ubohé. Vy bozi svévolní!
Co počneme si, kde své právo získáme,
když od mocných jsme sužovány bezprávím?

IÓN

Co, paní, znamená ten tvůj tajemný žal?

KREÚSA

To nic. Jen tak jsem vystřelila šíp. Co dál,
o tom už pomlčím, a ty si starost nečiň.

IÓN

Kdo jsi a odkud přišlas? Kde je tvoje vlast?
A jakým jménem mám tě, paní, nazývat?

KREÚSA

Kreúsa je mé jméno. A Erechtheus
můj otec. Athény jsou moje otčina.

IÓN

Je slavné tvoje město, urozený rod.
Já, ženo, shlížím k tobě s velkým obdivem.

KREÚSA

Potud jsem šťastna, chlapče, ale více ne.

IÓN

Při bozích, je pravda, co lidé říkají...

KREÚSA

Na co se, hochu, ptáš, co se chceš dozvědět?

IÓN

Děd tvého otce byl prý zrozen ze země.

KREÚSA

Erichthonios. Co je mi platný můj rod.

IÓN

A Athéna ho ze země ven vyzdvihla.

KREÚSA

Panenskou rukou, ne že by ho zrodila.

IÓN

A dala ho, jak bývá to na obrazech...

KREÚSA

Do péče Kekropov nám, v koši skrytého.

IÓN

Však slyšel jsem, že prý to víko nadzvedly.

KREÚSA

A proto vlastní krví skálu zbarvily.

IÓN

Budiž.

Co ale dál. Je pravdivá či klamná zvěst...

KREÚSA

Co chceš víc vědět? Ptej se! Mám pro tebe čas.

IÓN

Tvůj otec obětoval tvoje sestřičky.

KREÚSA

Bylo to pro vlast. Proto k tomu přivolil.

IÓN

A jak ty jediná ses z dívek zachránila?

KREÚSA

Byla jsem nemluvně v matčině náručí.

IÓN

A tvého otce vskutku pohltila zem?

KREÚSA

To Poseidón ho trojzubcem svým zahubil.

IÓN

Tam, kde se skály nazývají „Veliké“.

KREÚSA

Proč na tohle se ptáš? Něcos mi připomněl.

IÓN

Sám Apollón je ctí a blesky pýthijské.

KREÚSA

Ať ctí či nectí. Kéž bych nespatriła je!

IÓN

Ty nenávidíš to, co náš bůh v úctě má?

KREÚSA

Ne. Vím však o hanbě, jež tam se právě stala.

IÓN

Kdo se ti, paní, z Athéňanů chotěm stal?

KREÚSA

Ne občan athénský, on přišel z ciziny.

IÓN

Kdo je to? Musel jistě urozený být.

KREÚSA

Xúthos, syn Diův. Z Aiolie pochází.

IÓN

Jak tebe, urozenou, získal cizinec?

KREÚSA

Je město Euboia v sousedství Attiky.

IÓN

Je od ní odděleno mořskou úžinou.

KREÚSA

To mečem společným on dobyl Kekropovcům.

IÓN

Byl spojenec a pak se s tebou zasnoubil?

KREÚSA

On za boj dostal mě jako válečný dar.

IÓN

Přicházíš do věštírny sama, nebo s ním?

KREÚSA

S mužem. On navštívil však Trofóniův chrám.

IÓN

Jen jako divák, nebo věštby vyslechnout?

KREÚSA

Chce od něho i od Foiba znát jednu věštbu.

IÓN

Prosí o úrodu anebo o děti?

KREÚSA

Jsme ještě bezdětní, ač dlouho manželé.

IÓN

Ty bezdětná jsi, nikdy matkou nebylas?

KREÚSA

Mou bezdětnost zná nejlépe sám Apollón.

IÓN

Máš ve všem štěstí, v tom jsi, běda, nešťastná.

KREÚSA

A kdo jsi ty? Jak tvoji matku velebím!

IÓN

Jsem sluhou božím nazýván, jím také jsem.

KREÚSA

Jsi darem obce, nebo tě někdo prodal?

IÓN

Já vím jen jedno. Patřím Apollónovi.

KREÚSA

Teď zas já tebe, milý hochu, lituji.

IÓN

Vždyť neznám matku, neznám ani svého otce.

KREÚSA

Zde v chrámě bydlíš, nebo jinde u lidí?

IÓN

Zde v chrámě, všude, kde mě spánek přepadne.

KREÚSA

Již jako dítě přišels sem, či jako mladík?

IÓN

Podle těch, kdo to vědí, jako nemluvně.

KREÚSA

A která z delfských žen tě mlékem kojila?

IÓN

Prs matčin nepoznal jsem. Vychovala mě...

KREÚSA

Kdo, ubohý? Jak naše trýzeň stejná je!

IÓN

Foibova věštkyňě. Tu já mám za matku.

KREÚSA

Jak v muže dospěl jsi? Kde našels obživu?

IÓN

Mě poutníci živili jdoucí k oltářům.

KREÚSA

Ubohá tvoje matka. Kdo to asi byl?

IÓN

Já asi zrodil se z násilí na ženě.

KREÚSA

Máš z čeho žít. Vidím, žes pěkně oblečen.

IÓN

Mé šaty patří přece bohu, jemuž sloužím.

KREÚSA

Tys nikdy po svých rodičích sám nepátral?

IÓN

Vždyť nemám pro pátrání žádnou oporu.

KREÚSA

Ach!

I jiná žena vytrpěla, co tvá matka.

IÓN

Kdo? Její účast by mi byla útěchou.

KREÚSA

Kvůli ní jsem sem přišla dříve než můj choť.

IÓN

A co si přeješ, paní? Chci ti pomoci.

KREÚSA

Chci se od Foiba skrytou věštbu dozvědět.

IÓN

Tak mluv! To ostatní už zařídím já sám.

KREÚSA

Poslyš ten příběh, já se ale ostýchám.

IÓN

Tak nedosáhneš nic. Je stud lenivý bůh.

KREÚSA

Má družka řekla mi, že Foibos svedl ji.

IÓN

Co? Ženu Foibos? To, cizinko, neříkej.

KREÚSA

Syna mu dala bez otcova vědomí.

IÓN

Ne. Ona stydí se, že svedl ji jen muž.

KREÚSA

Co říká, také vytrpěla, nešťastná.

IÓN

Co mohla zakusit, když s bohem vešla v styk?

KREÚSA

Musela dítě odložit, jež zrodila.

IÓN

Ten odložený syn, kde je? Zda ještě žije?

KREÚSA

To neví nikdo. Na to se chci právě ptát.

IÓN

A nežije-li, jakpak asi zahynul?

KREÚSA

Bojí se, že ho roztrhala divá zvěš.

IÓN

A co ji k tomu vede? Jaké důkazy?

KREÚSA

Tam, kde ho odložila, už ho nenašla.

IÓN

A byly na cestě snad stopy po krvi?

KREÚSA

Říká, že ne, ač vše důkladně prohlédla.

IÓN

Jak starý byl by hoch, jenž tohle zakusil?

KREÚSA

Tvůj věk by asi měl, kdyby byl naživu.

IÓN

Bůh ukřivdil mu. A matka je ubohá.

KREÚSA

A ona už pak další děti neměla.

IÓN

Což když ho Foibos potají sám vychoval?

KREÚSA

Pak neprávem má radost z věci společné.

IÓN

Ach, jak se jeho osud mému podobá.

KREÚSA

I ty, můj hochu, asi toužíš po matce.

IÓN

Nevzbuzuj lítost, kterou už jsem zapomněl.

KREÚSA

Už mlčím. Ty však hleď mé prosby vyplnit.

IÓN

Víš, co je při tvém přání nejvíc na obtíž?

KREÚSA

Co není na obtíž u ženy trpící?

IÓN

Jak ti bůh zjeví to, co chtěl by utajit?

KREÚSA

Když vládne trojnožkou společnou Helladě!

IÓN

Je to proň trapná věc. Tak neusvědčuj ho.

KREÚSA

A pro ni bolestná. Pro tu, již postihla.

IÓN

Nikdo se neodvází ti tu věštbu říct.
Kdyby se ve svém vlastním domě Apollón
odhalil jako špatný, právem potrestal
by toho, kdo tu věštbu vyslovil. Upust
od toho. Nelze věštit, co je proti bohu.
Byla by velká pošetilost vymáhat
od bohů, aby řekli to, co nechtějí,
ať už při oltáři z beránků zabitých
či z letu ptáků. Co si proti vůli boha
snad vynutíme, to nám vůbec nebude
po vůli, paní. Jenom to, co poskytne
bůh dobrovolně, může nám být k prospěchu.

SBOR

Kolik je lidí, tolik různých osudů,
tak odlišných. Těžko bys věru nalezl
člověka, jenž má stále štěstí v životě.

KREÚSA

Jsi, Foibe, tam i tady nespravedlivý,
k té nepřítomné, jež je slovy přítomna.

Tys nezachránil svého syna, ač jsi měl,
a nyní jako věštec nechceš matce dát
odpověď. Aby, pokud není naživu,
hrob navršila, žije-li však její syn,
má matka spatřit ho. Raději ustoupím,
když nelze ptát se boha na to, co chce znát.
Však pohleď, cizince, můj urozený muž
Xúthos sem přichází z Trofóniovy sluje.
O čem jsme tady mluvili, se nezmiňuj.
Snad vytkl by mi, že mám tajné záměry.
A hovor by se mohl jinam svést, než my
ho chtěli mít. Je pro nás ženy obtížné
před muži obstát. Dobré ženy natolik
jsou se špatnými smíšeny, že nenávisť
nás všechny stíhá. Tak jsme na tom uboze.

XÚTHOS *přichází*

Můj první pozdrav tobě, bože, náleží.
Buď zdrav! A ty, má ženo, též. Snad nemělas
strach o mě, když jsem tak dlouho nepřicházel?

KREÚSA

Ne. Ale starost už jsem začínala mít.
Však řekni, co ti Trofónios zvěštoval,
bude náš svazek přece dětmi požehnán?

XÚTHOS

On nechtěl věštit dřív než Foibos. Řekl mi
jen jedno. Prý se nevrátíme z věštírny
bezdětni domů, ani já a ani ty.

KREÚSA

Ó ušlechtilá matko Apollónova!

Kéž dobře pořídíme a kéž se naše styky
s tvým synem stanou lepšími než doposud!

XÚTHOS

To staň se. Kdo nám ale sdělí božskou věštbu?

IÓN

Já obstarávám vnějšek chrámu, uvnitř však
jsou jiní, cizince. Nejlepší z celých Delf
tam u trojnožky sedí, losem vybraní.

XÚTHOS

Výborně! Vím už všechno, co jsem vědět chtěl.
Teď půjdu dovnitř. Neboť jsem se doslechl,
že oběť společná pro všechny poutníky
již před chrámem se konala. Já ještě dnes
chci dostat boží věštbu. Den je příznivý.
Ty s větévkami vavřínu jdi k oltářům,
má ženo, modli se, abych si přinesl
od Foiba věštbu, jež nás dětmi obšťastní.

Odchází do chrámu

KREÚSA

To udělám. Bude-li Foibos ochoten
své viny minulé aspoň teď napravit,
nebude sice zcela naším přítelem,
však přijmu to. Pokud to chce. Je přece bůh.

Odchází

IÓN

Cože ta žena stále osočuje boha
tajuplnými slovy, mluví v hádankách?
Zda z lásky k přítelkyni, pro niž žádá věštbu,
či něco zamlčuje, co je třeba skrýt.

Co je mi však do dcery Erechtheovy?
To se mě netýká. Půjdu teď vodu lít
ze zlatých konví do posvátné nádoby.
Foiba však musím pokárat za to, co tropí.
On dívky svádí, ale pak je nechá v hanbě.
A děti, které tajně zplodí, nechá zemřít.
To nejde. Když jsi mocný pán, tím musíš spíš
dbát o ctnosti. Vždyť bozi přece trestají
každého smrtelníka, jenž se špatně chová.
Jak přijdou k tomu smrtelní, aby jim bozi
zákony dávali, sami jich nedbali.
Kdybyste určili — to říkám jako příklad —
pokuty pro lidi za smilstvo násilné,
pak byste s Poseidónem, s Diem, vládcem nebes,
na tuto pokutu své chrámy vyprázdnili.
Nesprávně jednáte, když rozkoš je vám víc
než rozvaha. A nelze vinit smrtelné,
když „ctnostné“ skutky bohů napodobují.
Vinni jsou ti, kteří je učí příkladem.

Odchází

SBOR

Já tebe vzývám, Athéno,
jež nikdy nepoznalas
bolest při zrození.
Tebe, kterou přivedl na svět
kdys Titán Prométheus
z čela Diova, bohyně vítězná.
Ze zlatých olympských hradů
sleť sem, na tuhle cestu,
kde vyznačuje Foibův krb
střed celé země.
On udílí věštby
u trojnožky slavené reji.

Přijď s Artemidou, dcerou Léty,
dvě bohyně, dvě panny,
sestry Foibovy, vznešená božstva.
Proste, proste, ó dívky,
ať dávnému Erechtheovu
rodu potomstvo pozdní přičkne
nezvratná věštba.

Je vrchol štěstí pro lidi
a pevný základ žití,
když se jim v rodných komnatách
skví nové potomstvo mladé,
které je schopno již samo
dále rozmnožit rod.

Aby přijali od otců
své dědičné statky a sami
předali je zas dětem.
To v neštěstí útěchu nese
a ve štěstí zas lásku.

Pro vlast to může znamenat
v boji záchranu spásnou.
Pro mě je to víc nežli zlato,
víc než paláce královské cením
péči o děti hodné té péče.
Život bezdětný nenávidím.
Komu líbí se, toho kárám.
Třeba při skrovném živobyetí,
však děti chci mít.

Ó Pánovo posvátné sídlo,
které jsi blízko sluje
ve Velikých skalách.
Tam se dcery Aglauriny,
tři dívky, k reji sdružují
před chrámem Pallady na loukách zelených.
Pastýřská píšťala

k pestrému zpěvu zvučí.
To ve své stinné sluji
hraješ ty, ó Páne.
Tam novorozeně
panna ubohá zrodila
Foibovi. Ptákům napospas
vydala a divé zvěři
k ukrutným hodům neblahého sňatku
hořký plod. Nikdy při hovorech na přástkách
jsem nealyšela, že by potomek
bohů a člověka byl šťastný.

IÓN *se vrací*

Řekněte mi, ženy, které na svou paní čekáte
na chrámových stupních, myrhou vonících, jak bdělá stráž,
opustil již Xúthos věštírnu s posvátnou trojnožkou,
nebo ještě v chrámu dlí a ptá se na svou bezdětnost?

SBOR

Ještě z chrámu nevyšel, je ještě uvnitř, cizince.
Ale snad už vychází, už slyším vrzat veřeje.
Ano, už ho můžeš vidět. Už opravdu vychází.

XÚTHOS *vychází z chrámu, spatřil Ióna a spěchá k němu
s otevřenou náručí*

Zdráv buď, synu. Tenhle začátek mé řeči přísluší.

IÓN *ustupuje*

Zdráv jsem. Ty buď rozumný a oba budem v pořádku.

XÚTHOS

Chci ti ruku políbit a celého tě obejmout.

IÓN

Jsi ty při smyslech, či tě bůh poznamenal šílenstvím?

XÚTHOS

Při smyslech jsem. Políbit chci to, co je mi nejdražší.

IÓN

Zadrž, nedotýkej se mě! Boží vínky roztrháš.

XÚTHOS

Nechci trhat vínky, chci vzít to, co je mi nejdražší.

IÓN

Jestli toho nenecháš, tak ti šíp vbodnu do srdce.

XÚTHOS

Neutíkej přede mnou, i ty ses shledal s nejdražším.

IÓN

Nerad napravuji hlavu lidem hrubým, bláznivým.

XÚTHOS

Zab mě, znič mě. Po té vraždě budeš ale otcovrah.

IÓN

Cože! Ty že jsi mým otcem. Tomuhle se mám snad smát?

XÚTHOS

Zanech smíchu. Brzy moje řeč tě přesvědčí, kdo jsem.

IÓN

Co mi vlastně chceš říct?

XÚTHOS

Že já jsem tvůj otec, ty můj syn.

IÓN

Kdo to tvrdí?

XÚTHOS

Apollón, který tě pro mne vychoval.

IÓN

Svědkem toho jsi ty sám?

XÚTHOS

Boží věštbu vyslech jsem.

IÓN

Špatně sis ji vyložil.

XÚTHOS

Pak asi dobře neslyším.

IÓN

Jaká slova Foibos řekl?

XÚTHOS

Koho potkám prvního...

IÓN

Kde to má být?

XÚTHOS

Při východu tady z chrámu Foibova.

IÓN

Jaký osud má ho potkat?

XÚTHOS

Bude to můj vlastní syn.

IÓN

Tys ho zplodil, nebo je to dar?

XÚTHOS

Dar, ale z krve mé.

IÓN

Mě jsi tedy spatřil nejdřív?

XÚTHOS

Jiného ne, synu můj.

IÓN

Odkud přišla ta náhoda?

XÚTHOS

Divíme se oba dva.

IÓN

Z které matky jsem však zrozen?

XÚTHOS

To ti, synu, nepovím.

IÓN

Foibos ti to neřek?

XÚTHOS

Já se pro radost na to neptal.

IÓN

Pak jsem tedy synem země.

XÚTHOS

Půda děti nerodí.

IÓN

Jakže tedy jsem tvůj?

XÚTHOS

Nevím, nechám to na bohovi.

IÓN

Začnem tedy odjinud.

XÚTHOS

To bude lepší, můj synu.

IÓN

Vstoupils do cizího lože?

XÚTHOS

V mladé nerozvážnosti.

IÓN

Než sis dceru Erechthea vzal?

XÚTHOS

A potom nikdy už.

IÓN

Tehdy jsi mě tedy zplodil?

XÚTHOS

Časem se to shoduje.

IÓN

Jak jsem se však dostal sem?

XÚTHOS

V tom opravdu jsem bez-
radný.

IÓN

Do takové vzdálenosti.

XÚTHOS

To je mi též záhadou.

IÓN

Už jsi někdy přišel do Delf?

XÚTHOS

Při Bakchových oslavách.

IÓN

Bydlels tehdy u přítele?

XÚTHOS

On s delfskými dívkami...

IÓN

Vtáh tě do bujného reje?

XÚTHOS

S Bakchovými družkami.

IÓN

Byl jsi střízlivý či zpitý?

XÚTHOS

Bakchickými radostmi.

IÓN

Tehdy jsem byl tedy počat.

XÚTHOS

Osud tomu, synu, chtěl.

IÓN

Jak jsem přišel do chrámu?

XÚTHOS

Byls asi dívkou odložen.

IÓN

Tak jsem unik otroctví.

XÚTHOS

Teď jako otce přijmi mě.

IÓN

Bohu třeba důvěřovat.

XÚTHOS

Tos řek správně, můj synu.

IÓN

Co si více mohu přát...

XÚTHOS

Teď konečně jsi pochopil.

IÓN

... než být vnukem Diovým.

XÚTHOS

Tím opravdu ses nyní stal.

IÓN

Nuže, zdráv buď, milý otče...

XÚTHOS

To mi krásně zaznělo.

IÓN

Pozdraven buď dnešní den!

XÚTHOS

Ten, jenž mě štěstím obdařil.

IÓN

Milá matko, zdali někdy spatřím také tvoji tvář.
 Toužím po tom víc než dřív tě poznat, ať jsi kdokoliv.
 Možná že jsi však už mrtva, a v tom my nic nezmůžem.

SBOR

My spolu s pánem domu radost cítíme.
 Přály bychom si však, aby i naše paní
 a Erechtheův rod byl dětmi požehnán.

XÚTHOS

Můj synu, to bůh dobře zařídil, že jsem
 tě našel a že jsme se my dva shledali.

I tys to nejdražší, cos neznal, našel.
 Též mám stejnou touhu, jaks ji vyslovil,
 abys, můj synu, ty svou matku našel
 a já zas ženu, z které ses mi narodil.
 Dopřejme věci čas, a nalezneme ji.
 Ty opuť boží dům a život v cizině
 a odjeď spolu se svým otcem do Athén!
 Tam pyšný otcův trůn a velké bohatství
 tě čeká. Nebudeš už chudý, bez rodu,
 tím dvojm strádat, nýbrž urozeností
 se budeš pyšnit, navíc budeš zámožný.
 Ty mlčíš? Klopíš svoje oči k zemi? Proč?
 Trápí tě starosti? Od naší radosti
 ses odvrátil. Co je? Naháníš mi tím strach.

IÓN

Věc odlišnou má podobu, když zpovzdálí
 ji vidíš, než když zblízka na ni pohlédneš.
 Já vítám svoje štěstí, že jsem v tobě otce
 našel. Poslyš ale, o čem přemýšlím.
 Vždyť slavné Athény lid mají původní,
 ne přistěhovalce. A tam teď vpadnu já
 hned s dvojm poskvřnou. Otec je cizinec
 a já sám nemanželský syn. S tou pohanou
 když budu bez moci, budu jim pouhé nic
 a dítě nikoho. Když se však pohnu
 na první místo v státě, v touze někým být,
 pak budu nenáviděn od těch, kteří moc
 nemají. Mocní jsou vždy přísně souzeni.
 Však řádným lidem, schopným dospět moudrosti,
 co žijí tiše, nehoní se za mocí,
 těm bych byl k smíchu, považován za blázna,
 že v obci plné strachu nejsem v ústraní.
 A kdybych mezi řečníky a státníky

vyniknout hleděl, musel bych se obávat,
že při hlasování mě mohou odsoudit.
Vždyť tak to, otče, bývá. Kdo má v obci vliv,
ten nejvíc budí nepřátelství soupeřů.
A přijdu do cizího domu, vetřelec,
k bezdětné ženě, která s tebou sdílela
společnou bolest. Ta teď hořce ponese
svůj osud, odstrčena ve své samotě.
Jak jen by nenávisť v ní ke mně nevznikla,
když stále se ti budu držet u boku,
nevražit bude na tvou lásku, bezdětná.
Pak mě buď s ohledem na ženu opustíš,
anebo, věrný mně, si rozvrátíš svůj dům.
Kolik žen dykou nebo jedem smrtícím
své muže zahubilo. Nadto, otče, já
tvou ženu lituji, když stárne bezdětná.
Ne, ta si toho nezaslouží, vznešená
svým rodem, aby tak bez dětí strádala.
Moc vládce, tolik bezdůvodně chválená,
se zvnějšku leskne, uvnitř ale sídlí strach.
Což je snad blažený a šťastný ten, kdo žije
jen v bázni, v ustavičném strachu o život?
Já chtěl bych raději být šťastný prostý muž
než král, jenž s oblibou se druží s darebáky
a řádné lidi nenávidí z bázně o život.
Snad řekneš, zlato že to všechno vyváží,
že je věc příjemná žít v samém bohatství.
Nelíbí se mi držet v ruce poklady
a každý šramot s bázní poslouchat, starost
jen mít. Kéž mám jen skrovné jmění, v klidu však.
Poslouchej, otče, jaké jsem měl blaho tady.
Především volný čas, věc lidem nejdražší,
jen málo starostí. Zde žádný ničema
mě z cesty nesrážel. Je nesnesitelné,

když musíš ustoupit před mnohem horšími.
Při bohoslužbách a při hovorech s lidmi
jsem k žalu nepřispíval, ne, jen k radosti.
Jednomu jsem dal sbohem, další zase přišli,
stále jsem milý byl těm novým příchozím.
Co třeba proti vůli lidé sledují,
je spravedlnost. Tu jsem v službě bohu rád
i veden řádem dodržoval. To, otče,
když zvážím, je mi tady lépe nežli tam.
Nech mě zde žít. Vždyť přece stejný půvab má
mít radost z velikých anebo z malých věcí.

SBOR

Tos řekl krásně. Jenom jestli, co máš rád,
obšťastní také ty, které mám ráda já.

XÚTHOS

Těch řečí zanech, synu! Už se dobře žít!
Chci nyní tam, kde jsem tě našel, hostinu
vystrojit, s tebou společně k ní zasednout.
Dřív jsem tvé narození slavit nemohl.
Chci ale zatím jenom jako hosta zvát
tě k hodům. Do Athén tě odsud povedu
jen jako návštěvníka, ne jak svého syna.
Opravdu nechci svoji ženu zarmoutit.
Zůstala bezdětná, a já jsem získal syna.
Časem si poradím a ženu přesvědčím,
aby tě uznala za mého nástupce.
Nazvu tě jménem „Jdoucí“ — „Ión“, protože
byls první, kdo mně ze svatyně vyšel vstříc.
Teď ale shromáždí všechny své přátele,
pozvi je k bujaré obětní hostině,
když se máš nyní loučit s delfským domovem.

Ke sboru

Vy mlčte, služebné. Jestliže řeknete
něco mé manželce, smrtí vás potrestám.

IÓN

Jdu tedy. Jedno však mi chybí ke štěstí.
Jestliže nenajdu tu, jež mě zrodila,
je pro mne těžké žít. Smím-li si něco přát,
ať je má matka z Athén, potom mohl bych
alespoň po matce mít volnost projevu.
Když do ryzího města vpadne cizinec,
i když je podle jména občanem, tak má
ústa jen otrocká, ne volnost projevu.

Xúthos a Ión odcházejí

SBOR

Již vidím slzy,
již slyším stony a vzlyky.
Až se má paní dozví tu zprávu,
že její muž má syna,
jí bezdětné jsou dítky odeřeny.
Synu Létin, věštče budoucnosti,
jakou věštbu jsi zapěl!
Ten hoch, jehož jsi živil ve svém chrámu,
odkud pochází, z jaké je matky?
Ta věštba se mi přičí.
Tuším v ní lstivý záměr.
Bojím se neštěstí,
bojím se špatného konce.
Je to podivná věštba,
podivné boží slovo.
Podvod se skrývá v osudu toho hochu,
jenž pochází z cizí krve.

Kdo by mi nepřisvědčil.
Zda řekneme to, družky,
zda uslyší od nás paní,
že její muž, v nějž všechnu naději
vždy vkládala, je nyní šťasten,
ona však dále je stíhána hořem.
Zatímco on je obklopen láskou,
ji čeká šedivé stáří.
Bídny! Vetřel se do cizího domu.
Bohatství přijal, neštěstí sdílet nechce.
Ať zhyne, ať zhyne,
kdo naši paní zklamal!
Kéž mu bohové nepřejí zdaru,
až se přiblíží k ohni
s obětním koláčem.
Nyní pozná má paní
mou oddanost věrnou.
Tam právě sedají k hodům,
nový syn s novým otcem
kteří se právě našli.
Ó vy skalnaté štíty Parnásu,
čnicí až k nebeským výškám.
Tam kde Bakchos mává ohnivou pochodní.
V nočním divokém reji
s bakchantkami tančí.
Kéž ten hoch neuzří naše město.
Kéž ho smrt sklátí v jinošském věku.
Je vpád cizinců přece důvodem,
že město zapláče.
Náš pravý vládce byl
král Erechtheus.

KREÚSA *k starému vychovateli, jenž ji provází*

Ty, milý starče, mého otce Erechthea
 jsi vychovával, když byl ještě naživu.
 Vystup teď se mnou vzhůru k božské věštírně.
 Jestliže Apollón mi dítky přislíbil
 svou věštbou, ať se se mnou nad tím raduješ.
 Je dobré těšit se nad štěstím s přáteli.
 Postihne-li nás zlo — což ať se nestane —
 je sladké pohlédnout příteli do očí.
 Já teď, ač jsem tvá paní, tě chci sama vést,
 a splatit ti tak dluh, když vodils mého otce.

VYCHOVATEL

Ctíš, dcero, dobrý mrav svých dobrých rodičů.
 A nezneuctíváš svůj starobylý rod.
 Svě předky, které země zrodila. Teď pojď
 a veď mě, doprovod mě vzhůru ke chrámu.
 Ta cesta k věštírně je strmá. Proto buď
 mým starým údům oporou a pomoz mi.

KREÚSA

Tak pojď a dávej pozor, kam kladeš svou nohu.

VYCHOVATEL

Jen pohleď.
 Můj krok je pomalý, mysl však hbitá dost.

KREÚSA

Tvá hůl ti pomůže jít po té pěšině.

VYCHOVATEL

Když vidím nakrátko, je také má hůl slepá.

KREÚSA

Tos řekl dobře. Ale síly neztrácej.

VYCHOVATEL

Nerad bych, ale nevládnou tím, co už nemám.

KREÚSA

Vy ženy, věrné služebnice u stavu
 i u mých člunků. S jakou věštbou přišel choť,
 pokud jde o děti, jež jsme si žádali?
 Oznamte mi to. Dáte-li mi dobrou zvěst,
 paní ne nevděčné tím uděláte radost.

SBOR

Ó, bože můj.

KREÚSA

Tvé zvolání mi nehlásí nic šťastného.

SBOR

Ó, ubohá.
 Proč mám tak trpět pro věštbu mých pánů?
 Už dost! Co mohu dělat, když mi hrozí smrt?

KREÚSA

Co znamená tvá řeč? Čeho se vlastně bojíš?

SBOR

Máme to říct, či zamlčet? Co udělat?

KREÚSA

Máš pro mě asi špatnou zprávu. Řekni to.

SBOR

Musím to říct, i kdybych měla zemřít dvakrát.
 Nebudeš nikdy, paní, ve svém náručí
 držet své dítě ani je mít u prsu.

VYCHOVATEL

Ach běda, dcero. Zahynu!

KREÚSA

Já ubohá.

Mě stihlo neštěstí, mě stihl krutý žal.

Dál nemohu už žít.

VYCHOVATEL

Jsme, dítě, zničeni.

KREÚSA

Ach běda, běda.

Zlá bolest do srdce pronikla.

Zlá bolest srdce mi svírá.

VYCHOVATEL

Jen neplač ještě.

KREÚSA

Přece k pláči důvod mám.

VYCHOVATEL

Než dozvíme se...

KREÚSA

Co mám čekat za zprávu?

VYCHOVATEL

To neštěstí zda má pán s tebou společné
a s tebou trpí, či jen ty jsi nešťastna.

SBOR

Jemu dal, starče, Foibos syna. Sám tedy
se může těšit štěstím. Bez své manželky.

KREÚSA

Má bolest, má trýzeň je teď dovršena.
Jen nářek zbývá mi.

VYCHOVATEL

Má teprve se matce narodit ten hoch,
o němž jsi mluvila, nebo má být už živ?

SBOR

Už zrozeného, dospělého jinocha
mu dává Apollón. Já viděla jsem ho.

KREÚSA

Ta neslýchaná slova! A neuvěřitelná.
Mně ta zvěst divně zní.

VYCHOVATEL

I mně je podivná. Vylož mi podrobně,
jak se ta věštba splnila, kdo je ten hoch.

SBOR

První, s kým setká se, až vyjde z věštírny,
tvůj manžel, ten je mu za syna prisouzen.

KREÚSA

Ach běda, běda, běda mi.
Já jsem bezdětná, bezdětný život
mi určil osud. Jen v samotě budu
dům pustý obývat.

VYCHOVATEL

Kdo mu byl věštbou určen, kdo mu vyšel vstříc,
muži té ubohé? A jak se setkali?

SBOR

Snad pamatuješ, paní, toho mladíka,
jenž v chrámu zametal. To tedy je ten hoch.

KREÚSA

Kéž mohla bych uletět! A vlahým éterem
přes Řecko přenést se až k hvězdám západním.
Takový, milé družky, takový mám žal.

VYCHOVATEL

A jakým jménem otec pojmenoval ho?
Víš to, či je to dosud nerozhodnuto?

SBOR

Iónem nazval toho, kdo mu vyšel vstříc.

VYCHOVATEL

A z které matky je?

SBOR

To ti říct nemohu.
Teď je však na cestě — ať všechno, starče, víš —
ke stanům posvátným. Tam chystá potají
obětní slavnost ke chlapcovu zrození.
Tam k hodům zasedne i se svým novým synem.

VYCHOVATEL

Jsmo, paní, zrazeni. Tvou bolest cítím těž.
Tvůj muž nás potupil, lstivě se zachoval,
z Erechtheova domu nás chce vypudit.
A neříkám to proto, že bych tvého chotě
snad nenáviděl. Tebe mám však raději.
On přišel do Athén jak pouhý cizinec

a dostal tebe, tvůj dům i tvé dědictví.
Teď ukázalo se, že získal potají
— jak, to ti vysvětlím, dítě od jiné ženy.
Shledal, žes bezdětná, a nechtělo se mu
snášet tvůj osud s tebou, stejné neštěstí.
Do lože otrockého vstoupil a syna,
kterého tajně zplodil, poslal ze země,
dal vychovat ho do Delf. Bohu zasvětil
vlastního syna, aby tak sám zůstal skryt.
Když dozvěděl se, že už vyrostl v mladíka,
jít sem tě přesvědčil, děti si vyprosit.
Pak ovšem ne bůh, ale on hanebně lhal.
To dítě živil dávno, v mysli osnoval
si tento lstivý plán. Kdyby byl odhalen,
pak na boha to svede, čas ho očistí
a on synovi předá vládu nad zemí.
To jméno Ión vymyslel si na místě,
že prý mu jeho syn sám vyšel první vstříc.

SBOR

Běda, jak nenávidím strůjce úkladů!
Když činí bezpráví, zakrývají je lstí.
Prostého muže, ale řádného chci mít
radši než bystrého a přitom ničemu.

VYCHOVATEL

Nejhorší na tom zlu, které tě potkalo,
je, že ti dítě bez matky a beze cti,
z nějaké otrokyně přijde do domu
jak pán. Zlo menší bylo by, kdyby ti přivedl
domů, s tvým souhlasem, urozeného syna,
když samas bezdětná. Kdybys to odmítla,
mohl by hledat sňatek s ženou aiolskou.
Teď by ses měla pomstít ženským způsobem.

Buď mečem nebo lstí či jedem manžela
i jeho syna musíš z cesty odstranit.
Dřív nežli tebe stihne z jejich rukou smrt.
V tom nesmíš váhat, nebo přijdeš o život.
Když se dva nepřátelé pod jednou střechou
octnou, pak jeden nebo druhý zahyne.
Já chci ti pomoci. Vplížím se do domu,
kde nyní hostina se slaví, a tam zabiju
sám toho mladíka. Svým pánům odvděčím
se tím, ať přitom zemřu či zůstanu živ.
Jen jméno samo dělá hanbu otrokům.
Vždyť v ničem není otrok, když je šlechtný,
horší než lidi na svobodě zrození.

SBOR

I já, má milá paní, chci tvůj osud sdílet,
buď s tebou čestně zemřít, nebo čestně žít.

KREÚSA

Ó srdce, mám dále mlčet?
Mám tajné lůžko vyzradit?
Mám odložit svůj stud?
Co mi v tom ještě brání?
Když mě můj manžel zradil.
Jsem bez domu, jsem bez dětí!
Pryč jsou mé naděje, pryč jsou mé cíle,
po nichž jsem nadarmo prahla.
Já dosud mlčela, já dosud skrývala
svůj tajný sňatek a neblahý plod.
Diovo hvězdnaté sídlo,
bohyně tam u mé skály,
posvátný břehu, tritónská tůň
s hlubokou vodou.
Ne, nebudu dále to lůžko skrývat.

Chci svoje srdce břemene zbavit, úlevu pocítit.
Mé zornice zalily slzy.
Mé srdce zalila lítost.
Jak ohavně jednali se mnou
lidé i bozi.
Ty já teď usvědčím,
ty nevděčné zrádce mé lásky.
Ty hráči na sedmihlasou lyru.
Ty loudíš libé nápěvy
i z divokých, bezduchých rohů.
Své písně milé Múzám.
Já tobě, Létin synu,
chci před sluncem udělit výtku.
Tys přišel tenkrát ke mně,
tvé vlasy zářily zlatem.
Já do záhybů svých šatů
jsem trhala z šafránu listy,
jež také zlatem zářily.
Vzal jsi mě za bílé zápěstí,
vlek jsi mě do temné sluje.
Já křičela. Běda, má matko!
Ty božský snoubenče,
svou nestoudností
ses kyperské bohyni oddal.
Já zrodila jsem ti chlapce.
Já ubohá, ze strachu z matky
ho odnesla na ono lůžko,
tak neblahé neblahým sňatkem.
Kde jsi mě, nešťastnou, svedl.
Ach běda! Po něm je veta.
Byl za kořist uchvácen ptáky.
Můj ubohý chlapec. A tvůj!
Ty dál jen hraješ na lyru,
své pajány zpíváš.

Hej!

Tebe volám, Létin synu.
Tebe, který udílíš věštby.

U zlatého trůnu,
ve středu vši země.

Poslyš má slova!

Ty hanebný svůdce,
a nevděčný k tomu.

Teď mému choti dáváš syna,
aby ho do domu uved.

A mé i tvé dítě je mrtvo.

Rozsápali ho ptáci.

Vyrvali z matčiných plenek.

Nenávidí tě Délos,

i vavřín a košatá palma.

Tam Létó tě zrodila, skvostného syna,
plod Diovy lásky.

SBOR

Ach, jaký otevírá se poklad plný béd!
Snad každý člověk by tu slzu uronil.

VYCHOVATEL

Já do tvé tváře jako u vytržení,
má dcero, zírám. A jsem z toho bez sebe.
Sotva má mysl zdolala tu vlnu zla,
už jiná od zádi se zvedá ze tvých slov.
Od zla, jež přítomná chvíle ti přinesla,
zas odbočila jsi na jinou cestu útrap.
Co říkáš? Z čeho že to obviňuješ Foiba?
Tys dítě zrodila? Kam odložilas ho
k potěše zvěře? Znovu mi to vysvětli.

KREÚSA

Ostýchám se tě, starče, ale řeknu to.

VYCHOVATEL

Dovedu s přáteli prožívat jejich žal.

KREÚSA

Tak poslyš. Znáš severní část kekropských skal,
jež nazýváme Velké? A tu sluj tam v nich?

VYCHOVATEL

Znám. Je tam blízko Pánův stánek s oltářem.

KREÚSA

Tam zažila jsem jednou strašný zážitek.

VYCHOVATEL

A jaký? Při tvých slovech tryskají mi slzy.

KREÚSA

Neblahý sňatek s Foibem. Proti mé vůli.

VYCHOVATEL

Tak jsem měl, dcero, tenkrát správné tušení?

KREÚSA

To nevím. Ale asi ano, když to říkáš.

VYCHOVATEL

Když vskrytu tajnou bolestí jsi sténala?

KREÚSA

Teď ti tu bolest otevřeně doznávám.

VYCHOVATEL

Jak ten styk s Foibem udrželas v tajnosti?

KREÚSA

Já porodila, starče, vydrž tuto zprávu.

VYCHOVATEL

Kde? Kdo ti pomoh? Nebo sama rodilas?

KREÚSA

Já sama, v jeskyni, v které jsem podlehla.

VYCHOVATEL

A kde je dítě? Ať už nejsi bezdětná.

KREÚSA

Je, starče, mrtvo. Divá zvěř ho rozsápala.

VYCHOVATEL

Je mrtvo? To mu bídný Foibos nepomoh?

KREÚSA

Ne. V domě Hádově ho vychovávají.

VYCHOVATEL

Kdo ho dal napospas? Ty sama přece ne?

KREÚSA

Já sama v noci. Plenkami byl přikrytý.

VYCHOVATEL

Nikdo to nevěděl, žes dítě odložila?

KREÚSA

Byla se mnou jen bolest, krutá samota.

VYCHOVATEL

Jak snelas to, své dítě nechat v jeskyni?

KREÚSA

Jen s hořkým nářkem, slovy strastiplnými.

VYCHOVATEL

Ach!

Jednalas krutě. Bůh však ještě mnohem víc.

KREÚSA

Ó, kdybys viděl jen, jak ručky vztahovalo.

VYCHOVATEL

Snad k prsu, nebo chtělo do tvé náruče.

KREÚSA

Tam, odkud křivda přišla, než se narodilo.

VYCHOVATEL

A v co jsi doufala, když odložilas je?

KREÚSA

Že je bůh zachrání, když je to jeho dítě.

VYCHOVATEL

Běda, jak zmítá bouře štěstím tvého domu.

KREÚSA

Co, starče, tvář si zakrýváš a roníš slzy?

VYCHOVATEL

To pláči nad neštěstím tvým i tvého otce.

KREÚSA

Tak je to u lidí. Nic není trvalé.

VYCHOVATEL

Teď ale, dceruško, už nářků zanechme.

KREÚSA

Co ale dělat, co si počít v neštěstí?

VYCHOVATEL

Pomstít se bohu, jenž ti první ukřivdil.

KREÚSA

Jak mám já, smrtelná, překonat božskou moc?

VYCHOVATEL

Spal Apollónovi posvátnou věštírnu.

KREÚSA

Bojím se. Vždyť už teď mám strastí nadbytek.

VYCHOVATEL

Učiň, co je v tvých silách! Zabij manžela!

KREÚSA

Ctím naše styky, když byl ještě řádný muž.

VYCHOVATEL

Zab tedy hochu, z kterého je teď tvůj sok.

KREÚSA

Ach! Kdyby to šlo. Jak bych po tom toužila.

VYCHOVATEL

Stačí, když vyzbrojíš své služebníky meči.

KREÚSA

Jdu tedy. Ale kde se to má odehrát?

VYCHOVATEL

V posvátných stanech, kde hostí své přátele.

KREÚSA

Vražda je nápadná. Otroci neschopní.

VYCHOVATEL

Běda, jsi váhavá. Vymysli sama plán.

KREÚSA

Vím o něčem, v čem spojuje se lest i čin.

VYCHOVATEL

V tom obojím ti rád přispěji pomocí.

KREÚSA

Poslouchej tedy. Znáš bitvu synů Země?

VYCHOVATEL

Znám. Giganti ji svedli s bohy u Flegry.

KREÚSA

Tam Země zrodila příšeru Gorgonu.

VYCHOVATEL

Svým dětem na pomoc a bohům k záhubě.

KREÚSA

Tu zahubila Pallas, dcera Diova.

VYCHOVATEL

A jakou podobu měla ta příšera?

KREÚSA

Byla jak pancíř, celý obtočený hady.

VYCHOVATEL

To tedy je ta pověst, kterou dávno znám.

KREÚSA

Athéna nosí její kůži na prsou.

VYCHOVATEL

A nazývá se aigis, ten štít Palladin?

KREÚSA

Má tento název, chrání přece bohyni.

VYCHOVATEL

Jak ale tohle ublíží tvým nepřítelům?

KREÚSA

Znáš, starče, Erichthonia? A jak by ne.

VYCHOVATEL

Váš předek, který první vystoup ze země.

KREÚSA

Jak ten se narodil, dala mu Athéna...

VYCHOVATEL

Co? Nějak zaváhalas, kdyžs to měla říct.

KREÚSA

Krev Gorgoninu dala mu. Dvě krůpěje.

VYCHOVATEL

A jaký mají na člověka účinek?

KREÚSA

Jedna je smrtící a druhá léčivá.

VYCHOVATEL

A v jaké podobě je tomu chlapci dala?

KREÚSA

Ve zlatém náramku — můj otec zdědil jej.

VYCHOVATEL

Když zemřel, tobě připadl ten náramek?

KREÚSA

Ano. A nosím jej zde na zápěstí ruky.

VYCHOVATEL

A jak to vlastně je s tím dvojím účinkem?

KREÚSA

Ta, která při smrti vytryskla ze žíly...

VYCHOVATEL

K čemu je určena, jaká je její moc?

KREÚSA

Ta brání nemocem a posiluje život.

VYCHOVATEL

A druhá z obou kapek, jak ta působí?

KREÚSA

Zabíjí. Z Gorgoniných hadů je to jed.

VYCHOVATEL

Jsou spolu smíšeny, nebo je každá zvlášť?

KREÚSA

Jsou každá zvlášť. Nesmí se mísit dobro se zlem.

VYCHOVATEL

Máš, milé dítě, všechno, co je potřeba.

KREÚSA

Tak ten hoch zahyne. A ty ho zabiješ.

VYCHOVATEL

Kde a co udělám? Ty mluv, já budu jednat.

KREÚSA

V Athénách, jen co vejde ke mně do domu.

VYCHOVATEL

To není dobrý plán. I tys kárala můj.

KREÚSA

Což snad jsi vytušil, co i mě napadlo?

VYCHOVATEL

I když ji nespácháš, tu vraždu přičtou ti.

KREÚSA

Správně. Vždyť známa je nenávisť macech k dětem.

VYCHOVATEL

Zde když ho zabiješ, tak vraždu snadno popřeš.

KREÚSA

A rozkoš z pomsty ještě dříve okusím.

VYCHOVATEL

Když ho chce manžel skrýt, skryješ ho důkladně.

KREÚSA

Víš, jak to uděláš? Vezmeš si ode mě ten zlatý náramek, prastarý skvost, a půjdeš tam, kde můj choť teď tajně koná oběti. Jak vstanou od jídla a budou k úlitbě se chystat, vem ze svého pláště tento jed a vkápní jej do číše toho jinocha. Ale jen jemu, ne všem. Dobrý pozor dej! Jen tomu, kdo chce u mě v domě panovat. Až hrdlem projde mu, už nikdy nevejde do slavných Athén. Zemře a zde zůstane.

VYCHOVATEL

Ty nyní odejdi do domu, kde jsi hostem. Já zatím vykonám, co jsi mi uložila.

Kreúsa odchází

Teď, moje staré nohy, buďte mladé činy,

když věkem omládnout už nemůžete. Vzhůru společně se svým pánem proti nepříteli!
Zavraždit pomozte ho, z domu vypudit.
Zbožnost je krásná pro šťastného člověka.
Kdo ale zatouží zničit dva nepřátele,
tomu v tom nezabrání zákon prázdný.

Odejde

SBOR

Bohyně střežící cesty,
Démétrý dcero.
Ty vládneš nočním i denním poutím.
Doprav ten jeduplný pohár
tam, kam ho posílá má paní.
Ty krupěje krve, jež tekly
z Gorgonina hrdla,
z té příšerné stvůry Země.
Tomu je určen, kdo míří
do domu Erechtheova.
To nikdy nesmí být, aby kdos cizí,
neurozený měl v našem městě
vládu. Ta patří Erechtheovcům.
Jestli se nezdaří vražda,
plán naší paní.
Jestli se promarní vhodná doba,
naděje, která se dnes skýtá.
Pak zbývá, paní, jediný osud.
Vzít ostrý meč anebo smyčku.
Protknout si hrdlo. Bolestí vyléčit bolest.
Sestoupit v podsvětní život.
Nemůže zaživa snést,
nemůže zaživa zít
za denní záře svým vlastním zrakem,
jak v domě vládne přivandrovalec.

Ona, jež pochází z urozených předků.

Ostych mě jímá před bohem
slaveným zpěvy.
U studně za bujných rejů,
za svitu pochodní
bez spánku, v noci
přihlíží Bakchos,
jak všechno tančí:
sám Diův hvězdnatý éter,
Seléné, padesát panen,
dcer Néreových,
tam v moři
i ve věčném toku řek.
Dvě bohyně slaví:
Velebí dívku se zlatým věncem
i její vznešenou matku.
A tam by chtěl vládnout
na cizím panství
ten Foibův potulný sluha.

Pohleďte, pěvci, pohleďte,
sluhové Múzy.
Vy, kteří tepáte zpěvy
naše nemravná lůžka
a hříšné styky.
Oč předčíme muže
svou ctností v lásce.
To jejich bezbožné sémě.
Ať zase na oplátku zazní
ty posměšné písně
o jejich láskách.
I sám ten Diův vnuk
nevděčnost ukázal.

Když nechtěl doma společně s paní
potomstvo založit!
Jinde si hledal
Afrodítinu rozkoš.
A zplodil levobočka.

SLUHA *spěšně přichází*

Kde, milé ženy, najdu vaši i svou paní,
Erechtheovu dceru? Už jsem celé město
proslídil, ale nalézt jsem ji nemohl.

SBOR

Co je, náš příteli? Jakápak dychtivost
pohání tvoje kroky? Jakou neseš zprávu?

SLUHA

Zdejšími úřady jsme stíháni. Prý zemřít
má naše paní, svržena být ze skály.

SBOR

Běda, co říkáš? Vyšlo tedy najevo,
že chystali jsme tajně chlapci krutou smrt?

SLUHA

Ano. A svůj trest za to i ty odpykáš.

SBOR

Jak prozradily se ty naše úklady?

SLUHA

Že bezpráví tu ustoupilo před právem,
to bůh sám způsobil, nechtěl se poskvrnit.

SBOR

A jak? To vylož nám. Snažně tě prosíme.

Kdybychom věděly, je-li nám souzeno
zemřít, či dále žít, zemřely bychom snáz.

SLUHA

Když manžel Kreúsin společně se svým synem
opustil věštírnu, odebrali se potom
tam, kde chtěl chystat hostinu a oběť bohům.
Xúthos šel tam, kde Bakchův oheň vyvěrá,
chtěl krví z kropit obě skály Bakchovy
za to, že našel syna. Jemu řekl toto:
„Ty, hochu, zůstaň zde a zručným tesařům
stan poruč postavit, pevný kol dokola.
Kdybych se při obětech za tvé zrození
snad zdržel, započni s přáteli hostinu.“
Šel s býčky k oběti. Hoch stavěl mezitím
vznešený stan. Na dobře vztyčených sloupech
zbudoval příkrov, pečlivě jej ochránil
před vpádem paprsků, aby sluneční žár
tam nevník od jihu a ani od západu.
On rozkázal do čtverce sto stop naměřit,
takže ta prostora, jak znalci říkají,
měřila deset tisíc stop. Chtěl totiž hoch
zvát k tomu hodokvasu všechny lidi z Delf.
Vzal z chrámu Foibova posvátné závěsy,
překrásné na pohled, a zakryl jimi stan.
Nejprve střechu zakryl skvostným kobercem.
Syn Diův Héraklés ho kdysi věnoval
Foibovi, když ho ukořistil Amazonkám.
Na střešním závěsu byl vetkán tento obraz:
Úranos shromažďuje hvězdy v klenbě nebes.
Hélios zahnal koně na poslední zásvit
a dovolil už večernici zazářit.
Noc v černém rouše pohání bez oprati
své spřežení. A za bohyní letí hvězdy:

Plejady postupují středem éteru,
 Órión mečem opásaný, nad ním Medvěd
 svým zlatým ohonem míří k zemskému pólu.
 Seléné v úplňku svou záři vysílá
 a dělí měsíc v půli. Jsou tam Hyady,
 pro plavce nejjistější znamení. A Éós,
 jež nese denní světlo, hvězdy zahání.
 Na stěny zavěsil tkaniny z cizích krajín:
 Tam byly rychlé lodě v boji proti Řekům,
 též muži napůl lidé, napůl zvířata,
 hon jezdců na jeleny, divoký lov lvů.
 A závěs u vchodu byl darovaný z Athén.
 Na něm se vinul Kekrops v hadích závitech
 kolem svých dcer. Doprostřed hodovní síně
 postavil zlatá měsidla. A hlasatel
 pak vystoup na špičky a všechny, kdo šli kolem,
 vyzýval k hostině. Když se stan naplnil,
 ozdobili se věnci, duši těšili
 hojnými pokrmy. Když měli jídla dost,
 uprostřed jídelny se stařec objevil
 a u všech hodovníků budil velký smích
 tím, jak byl horlivý. Lil z nádob na ruce
 jim vodu k očistě, zapálil vonnou myrhu,
 pak začal rozdávat všem zlaté poháry.
 A všechnu tuhle práci si sám uložil.
 Když flétny zazněly a byl čas slavnostně
 číš zvednout, zavolal: „Je třeba odložit
 ty malé pohárky a přinést veliké.
 Aby se naše mysl dříve rozjařila.“
 Začali přinášet stříbrné poháry
 i zlaté. Stařec vybral jeden z nejhezčích,
 a jako by se chtěl novému pánovi
 snad zavděčit, nalil ho po okraj. Však předtím
 doň vkápl ten účinný jed, jež paní prý

mu dala, aby nový syn hned zahynul.
 To nikdo nevěděl. Když spolu s druhými
 ten nalezený syn zvedl číš k úlitbě,
 tu někdo z otroků řek slovo nevhodné.
 On, zbožně mezi věstci vychován, to vzal
 za špatné znamení, hned kázal měsidlo
 naplnit znovu. A původní úlitbu
 sám vylil na zem, ostatní též k tomu měl.
 Nastalo ticho. Zas posvátná měsidla
 jsme vodou plnili a vínem byblinským.
 Mezitím opeřené hejno vletělo
 do stanu, holubi, kteří ten Foibův dům
 bez bázně obývají. Ve vylitém víně
 hned lačně smáčejí žíznivé zobáčky,
 chtivě ho srkají do opeřených krků.
 Všem byl ten nápoj neškodný, jenom holoubek,
 co used tam, kde pohár vylil nový syn,
 jak ochutnal, hned divoce se roztřásl
 pernaté tělo, z hrdla vyšel divý skřek,
 žalostný. Všichni stolovníci hleděli
 na utrpení toho ptáka s údivem.
 Nachové drápky jeho nožek ochably
 a v křečích umíral. Věštbou seslaný syn
 odhodil plášť a vztyčil nad stůl nahou paži.
 Vykřikl: „Kdopak z lidí mě chtěl zahubit?
 Řekni to, starče, tys byl tolik horlivý,
 z tvé ruky já jsem přijal pohár k úlitbě.“
 Chytil ho za loket a hned ho vyslychá,
 aby ho přistih při činu a usvědčil.
 Tak přistižen, jen neochotně přiznal vše,
 Kreúsin smělý plán, nástrahy s nápojem.
 Hned spolu s hosty ze stanu se vyřítíl
 ten mladík, věštbou odhalený syn.
 Předstoupil před pýthijské věstce. Řekl jim:

„Hleď, velebená zemi, já měl zahynout
jedem od cizí ženy, dcery Erechtheovy.“
A delfští věštecí určili většinou hlasů
mé paní smrt. Má svržena být ze skály.
Protože posvátnou osobu chtěla zabít
v posvátném místě. Celé město hledá teď
tu ženu neblahou, neblahou poutnici.
Přišla si k Foibovi vyprosít rodinu,
teď spolu s rodinou i život ztratila.

Odejde

SBOR

Och, není, není pro mě ubohou.
Och, není, není únik před smrtí.
Už je to zjevné, tak zjevné,
že víno z Bakchových hroznů
se úkladně smísilo s jedem
hbité a zákeřné zmije.
Už podsvětní obět se chystá,
už hrozí nám pohroma,
už chystá se hrozná smrt
mé paní — ze skály pád.
Mám vzduchem snad na křídlech prchat?
Či utéci podzemní chodbou?
Bych unikla smrti,
záhubě jisté. Či snad
mám svěřit se kopytům koní
čtyřspřežných? Nebo
se uchýlit na lodní příď?
Je nemožné se ukrýt, ledaže samotný bůh
nás odtud vyvede.
Co, ubohá paní, co na tebe čeká
za ukrutnou bolest? Což opravdu budem,

když chtěly jsme bližnímu způsobit zlo,
teď samy trpět, jak právo si žádá?

KREÚSA *vpadne v rozčilení*

Družky. Pomoc! Stíhají mě. Smrt mi hrozí. Běda mi!
Delfský sněm mě odsoudil. Smrti všanc jsem vydána.

SBOR

Běda, paní! Už to víme, co tě nyní potkalo.

KREÚSA

Kam jen prchnout? Před smrtí jsem jenom stěží unikla.
K vám jsem přišla tajně na útěku před nepřáteli.

SBOR

K oltáři se musíš utéct.

KREÚSA

A co mi to pomůže?

SBOR

Prosebník se nesmí zabít.

KREÚSA

Zákon mě však zabíjí.

SBOR

Ale jenom, když tě zajmou.

Přibíhá Ión s ozbrojenými Delfany

KREÚSA

Hle, mí krutí stíhači,
s meči v ruce se sem řítí.

SBOR

Na hranici usedni.

Ten, kdo by tě přesto zabil na tom místě posvátném,
toho poskvrní tvá krev. Svůj osud ale musíš nést.

Kreúsa přistupuje k oltáři

IÓN

Kéfise s býčí podobou, tys její otec,
tys zplodil zmiji, či snad spíše divou saň,
která svým smrtonosným zrakem všechno spaluje.
Je nejhoršího schopna, rovna Gorgoně,
jejíž krev chystala mi jako zhoubný jed.
Chopte se jí, ať její bujné kadeře
jí servou z hlavy skalní stěny Parnásu,
až jako disk z nich bude dolů svržena.
Byla to dobrá boží ochrana, že jsem
do Athén nešel, do osidel macechy.
Zde mezi přáteli jsem poznal tvoji zášť
a v plné síle. Až bys pod moc dostala
mě ve svém domě, pak bys mě v Hádovu říš
uvrhla rázem a beze vší ochrany.
Teď ani oltář, ani Apollónův chrám
tě nespasí. On větší soucit nežli s tebou
má se mnou a s mou matkou. I když tělesně
je vzdálena, já myslím na svou matku stále.
Jen pohleďte, jak ona úskočně lest na lest
vrší. Což nescdí teď zase u oltáře,
aby svůj zločin trestem nemusela splácet?

KREÚSA

Já varuji tě jménem svým i toho boha,
v jehož jsme svatyni. Ne, nezabíjej mě.

IÓN

Co měla bys mít s Apollónem společné?

KREÚSA

Já zasvěcuji se Foibovi v ochranu.

IÓN

A jeho služebníka chtělas otrávit.

KREÚSA

Tehdy už nebyls Foibův, ale svého otce.

IÓN

Ten jenom zplodil mě, však náležel jsem bohu.

KREÚSA

Teď už mu nepatříš. Já patřím mu. Ne ty.

IÓN

Ty zbožně nejednáš. Já ale zbožný byl.

KREÚSA

Já v tobě chtěla zabít nepřítele domu.

IÓN

Vždyť nepřišel jsem do tvé země se zbraní.

KREÚSA

Tys chystal požár domu Erechtheovu.

IÓN

A jakou pochodní, ohněm či plamenem?

KREÚSA

Chtěls můj dům vlastnit. Násilím jsi do něj vnik.

IÓN

Tu zemi daroval mi otec. On ji získal.

KREÚSA

Jak Aiol moh by vlastnit zemi athénskou?

IÓN

On zachránil ji mečem. Ne snad pouhým slovem.

KREÚSA

Spojenec neznamená ještě usedlík.

IÓN

Pro pouhý úmysl mě chtělas zavraždit.

KREÚSA

Kdybys jej provedl, byla bych zemřela.

IÓN

Ty, bezdětná, máš zlost, že otec našel mě.

KREÚSA

Chceš tedy bezdětným se vedrat do domu?

IÓN

Což podíl nemám mít na jmění otcově?

KREÚSA

Jen štít a kopí. To je tvoje dědictví.

IÓN

Opusť ten oltář zasvěcený bohovi!

KREÚSA

Tak poučuj svou matku, až ji nalezněš.

IÓN

Chtělas mě zabít, trest však nechceš podstoupit?

KREÚSA

Jen když mě zabiješ zde uvnitř svatyně.

IÓN

Proč tě tak těší smrt mezi božími vínky?

KREÚSA

Ublížím tomu, kdo mně také ublížil.

IÓN

Je strašné pro lidi, že bůh jim nedal vždy zákony spravedlivě, s dobrým rozmyslem. Zločinec neměl by si sedat k oltářům, měl by být vypuzen. Svou ruku bezbožnou by neměl vztáhnout k bohu. Jen kdo v právu je, ať sedá k oltáři, ne ten, kdo spáchal křivdu. Neměl by stejnou milost nalézt u boha jak ten, kdo žije řádně, tak i darebák.

Jde k oltáři, aby od něho Kreúsu odtrhl

PÝTHIE vychází z chrámu

Ne! Zadrž, chlapče! Já, věštkyň Foibova, jsem opustila svou věsteckou trojnožku, práh chrámu přešla. Já, z Delfanek vybraná k prastarým obřadům posvátné trojnožky.

IÓN

Buď zdráva, matko má, i když ne rodičko.

PÝTHIE

Tak nazývají mě a nevadí mi to.

IÓN

Slyšelas, jak mi ukládala o život?

PÝTHIE

Slyšela. Ty však chybuješ, když krutý jsi.

IÓN

Což nesmím zabít toho, kdo mi chystal smrt?

PÝTHIE

Macechy vždycky nenávidí pastorky.

IÓN

A my zas macechy, když nám dělají zlo.

PÝTHIE

Tak nemluv. Opusť svatyni, jdi do své vlasti.

IÓN

A co mám udělat, abych tě poslechl?

PÝTHIE

Jdi do Athén, však čist od špatných znamení.

IÓN

Je čistý, kdo své nepřátele zabije.

PÝTHIE

To nedělej. A poslouchej, co ti chci říct.

IÓN

Jen mluv. Tvá slova jsou vždy dobře míněna.

PÝTHIE

Vidíš ten košík, který držím v náručí?

IÓN

Vidím ho. Je už starý. Propletený vínky.

PÝTHIE

V tom jsem tě našla jako novorozence.

IÓN

Co říkáš? To je pro mne zcela nová zvěst.

PÝTHIE

Dosud jsem o tom mlčela, teď chci to říct.

IÓN

Proč po tu celou dobu jsi to tajila?

PÝTHIE

Bůh potají tě chtěl mít ve své svatyni.

IÓN

A teď už nechce? Z čeho to jen poznat mám?

PÝTHIE

Otce ti přiřkl. Posílá tě ze země.

IÓN

A tys ten košík uchovala na příkaz?

PÝTHIE

To tehdy Apollón mi vnukl do mysli...

IÓN

Co, jakou myšlenku? Řekni to. Pokračuj.

PÝTHIE

Ten nález uchovat, až přijde vhodný čas.

IÓN

A je mi k užitku? Nebo spíš ke škodě?

PÝTHIE

Ukrývá plenky, do nichž jsi byl zavinut.

IÓN

Přinášíš mi tak možnost pátrat po matce.

PÝTHIE

Když to bůh nyní chce. Dříve jsem nemohla.

IÓN

Šťastný den, který mi tohleto odhalil.

PÝTHIE

Teď vezmi to a začni hledat svoji matku!

IÓN

Kdybych měl prochodit Evropu s Asií!

PÝTHIE

To už sám uvidíš. Já kvůli bohu jsem tě vychovávala. Teď odevzdávám ti zde toto, co jsem vzala božím vnuknutím a zachovala. Proč to bůh chtěl, to nevím. Však ze smrtelných lidí nikdo nevěděl, že mám ty věci ani kde je ukrývám. Buď zdrav, já objímám tě jako matka syna. Svou matku začni hledat tam, kde může být.

Nejprve tady, zda nějaká dívka z Delf tě nezrodila a nedala ke chrámu. Pak hledej v Řecku. Ode mne máš teď už vše i od Foiba, jenž řídí tvoje osudy.

Obejme Ióna a vrať se do chrámu

IÓN drží v ruce košík, který Kreúsa vzrušeně pozoruje

Ach, ach! Jak hořké slzy derou se mi z očí, když představím si, jak mě moje vlastní matka potají počala a tajně odložila, prsu mi nepodala. A tak beze jména jsem vedl život služebníka v božím chrámu. Bůh sám byl ke mně šlechetný, však osud těžký jsem prožil. V době, kdy matčino náručí mě mělo hýčkat v dětské bezstarostnosti, jsem já žil život bez matky a její péče. Já ubohý, i matka, která podobně trpěla, zbavena radosti z dítěte. Nyní ten košík bohu zasvětim jak dar, abych v něm nic z toho, co nechci, nenašel. Jestliže by má matka byla otrokyní, bylo by horší nalézt ji než nenalézt. Hleď, Foibe, to je oběť pro tvou svatyni... Však co to dělám, přízeň boha odmítám, který mi zachoval památky po matce. Otevřít košík musím. Musím se odvážit. Vždyť nikdo nemůže se vyhnout osudu. Co jen mi skrýváte, mé víčky posvátné a stuhy, které strážíte, co je mi milé! Hle, víko toho okrouhlého košíčku, jak nezpuchřelo věkem božím řízením a pletiva se plíseň nedotkla. Ač dlouho je tomu, co je tento poklad tady chován.

KREÚSA

Co vidím? To, v co už jsem vůbec nedoufala.

IÓN

Ty mlč! Již toho vím z dřívějšíka dostatek.

KREÚSA

Nemohu mlčet. Ty mě proto nekárej.
Košík, v němž jsem tě odložila, vidím zde.
Kdysi, mé dítě, jako novorozeně,
v kekropské sluji, v skalách zvaných Veliké.
Ten oltář opustím, ať třeba zahynu.

Opustí oltář

IÓN

Chopte se jí! V šílenství dolů skočila
od sochy oltáře! A ruce svažte jí!

KREÚSA vztahuje ruce ke košíku a k Iónovi

Jen pojďte, zabte mě. Já ale nevzdám se
tebe a košíku, tvých věcí, jež jsou v něm.

IÓN

Není to strašlivé, že prý mě nepustí.

KREÚSA

To ne. Však našla jsem v tobě to nejmilejší.

IÓN

Já — nejmilejší, kdyžs mě chtěla zavraždit?

KREÚSA

Jsi můj syn. To je nejmilejší rodičům.

IÓN

Zanech těch úskoků. Snadno tě usvědčím.

KREÚSA

Proto jsem zde. O to mi právě jde.

IÓN

Je košík prázdný, nebo něco ukrývá?

KREÚSA

To ukrývá, v čem jsem tě tehdy odložila.

IÓN

Můžeš to popsat, dřív nežli to uvidíš?

KREÚSA

Jestli to nesvedu, tak smrt chci podstoupit.

IÓN

Tak mluv! Je podivná ta tvoje odvaha.

KREÚSA

Vidíte tkaninu, již tkala jsem jak dítě.

IÓN

A jakou? Dívky toho mnoho utkají.

KREÚSA

Je to jen cvičná práce, nedokonalá.

IÓN

Co znázorňuje? V tom mě klamat nemůžeš.

KREÚSA

Gorgona je tam vprostřed látky vetkaná.

IÓN

Ó Die. Jaký osud mě tu sleduje!

KREÚSA

Na způsob aigidy je obroubena hady.

IÓN

Hle vizte!

To je ta tkanina, již bůh mi uchoval.

KREÚSA

Ach, dílo, jež jsem jako panna utkala.

IÓN

Co je tam dál? Či jenom tohle uhodlas?

KREÚSA

Pár hadů. Celý ze zlata, prastarý šperk.

Je to dar Athény, určený pro děti.

Má připomínat strážce Erichthoniovy.

IÓN

A co s tím zlatým šperkem, jak se užívá?

KREÚSA

Nemluvně má ho, synu, nosit na krku.

IÓN

Ti hadi tady jsou. Znáš i tu třetí věc?

KREÚSA

Dala jsem ti tam tenkrát vínek z olivy,
již do země nám vnesla sama Athéna.

Jestli tam dosud je, je celý zelený
jak čerstvý, pochází z posvátné olivy.

IÓN *objímá Kreúsu*

Má nejmilejší matko! Jak tě vidím rád
a vinu se k tvým tvářím, také radostným.

KREÚSA

Mé dítě, dražší mi nad záři sluneční,
— bůh odpustí mi — držím tebe v náručí
jak nečekaný nález. Vždyť jsem myslela,
že už dlíš v říši Persefony, v podsvětí.

IÓN

Jsem tady u tebe, má matko, v náručí.
A žiji, já, o němž jsi myslela, že zemřel.

KREÚSA

Ó nebe zářící, paprsky éteru.

Co mám teď vyslovit!

Co mám teď zavolat!

Odkud se vzala mi ta nečekaná radost?

Odkud přišlo to štěstí?

IÓN

Všechno jsem čekal spíš, má matko, nežli toto.

Že jsem tvým dítětem, bych nikdy nečekal.

KREÚSA

Strachem se třesu dál...

IÓN

Že nemáš mě, i když mě máš?

KREÚSA

Své naděje
jsem dávno odvrhla.

Volá do chrámu

Ty, ženo, řekni mi, odkud jen, odkud jen
jsi přijala mé dítě.
Kdo je sem přinesl, do chrámu Foibova.

IÓN

To zařídil sám bůh. Kéž v budoucnosti my
jsme stále šťastni tak, jak dosud nešťastni.

KREÚSA

Ó dítě, bez slz jsem tě nezrodila.
Jen s nářkem jsem tě dala z náručí.
Teď na tvých prsou znovu ožívám,
nejvyšší štěstí mě teď potkalo.

IÓN

To řeklas za sebe i za mne, za oba.

KREÚSA

Už nejsem bez dítěte, nejsem bez syna.
Dům pevně stojí, zem má vládce zas.
Omládl Erechtheus.
Rod vzešlý ze země už do tmy nehledí.
Zas může vzhlednout v záři sluneční.

IÓN

Kéž by zde, milá matko, byl též otec s námi.

Těšil se z radosti, již jsem vám udělal.

KREÚSA

Cos jen to řekl, dítě.
Ach, z čeho, z čeho se zas musím zpovídat!

IÓN

Co myslíš?

KREÚSA

Z jiného, ach, z jiného ses zrodil.

IÓN

Běda, jsem tajné dítě dívčí lásky tvé!

KREÚSA

Ani zář pochodní, ani taneční rej
mě tehdy neprovázel.
Zrodil ses bez sňatku.

IÓN

Běda, mám nízký původ. Matko, kdo mě zplodil?

KREÚSA

Znáš tu, jež zahubila Gorgonu...

IÓN

Co tím chceš říct?

KREÚSA

V mých rodných skalách
obývá olivový vrch.

IÓN

V hádankách mluvíš, matko, pro mě nejasně.

KREÚSA

Já u slavičí skály s Foibem...

IÓN

Proč připomínáš Foiba?

KREÚSA

Jsem vešla v tajné lože.

IÓN

Mluv. Ať mi řekneš vzácnou, šťastnou novinu.

KREÚSA

V oběhu desátého měsíce
já tajně
jsem porodila tebe Foibovi.

IÓN

Je-li to pravda, je to pro mě drahá zvěst.

KREÚSA

Jako plenky jsem ti dala
výtvory svých dětských rukou, člunku,
jenž ještě neposlouchal.
Neměl jsi matčino mléko,
prs jsem ti nepodala, ani tě nekoupala.
Do pusté sluje, ptačím zobákům
krvavou kořist,
jsem tě uvrhla, na pospas Hádu.

IÓN

Ó matko, hrozný byl tvůj čin!

KREÚSA

Bylo to ze strachu, dítě!

Spoutána strachem
jsem dala všanc tvůj život.
A proti své vůli.

IÓN

I já ti chystal hanebnou smrt.

KREÚSA

To, co se tehdy stalo, bylo hrozné.
A hrozné chvíle jsme prožili nyní.
Ze štěstí do neštěstí, sem a tam
nás osud krutě zmítal.
Nyní je po bouři.
Kéž to tak zůstane! Dost zla jsme přestáli.
Ať vane pro nás, dítě, vítr příznivý.

SBOR

Když tohle stalo se, nikdo ať netvrdí,
pro lidskou naději že něco není možné.

IÓN

Ty osude, jenž lidské štěstí tisíckrát
jsi zvrátil v neštěstí a zase naopak.
Můj život dostal se do meze nejzazší.
Být vrahem matky, či být zabit bez viny.
Ach!
Je možné pod sluneční světlou oblohou
během jednoho dne tohleto zakusit?
Našel jsem v tobě, matko, poklad nejdražší
a nikdo nemůže můj původ pohanět.
Něco bych ale chtěl říct k tobě samotné.
Pojď sem, chci ti ta slova jenom pošeptat,
ať zůstanou ty věci skryty v temnotě.
Podívej, matko. Nebyl to snad poklesek

tak častý u dívek, skrývaná láska tvá?
Teď dodatečně dáváš vinu bohovi,
chceš odvrátit mou hanbu. Proto nazýváš
mě synem Foiba, ale nejsem boží syn.

KREÚSA

Buď svědkem mi vítězná Athéna, jež kdysi
svým vozem rozhodla Diův boj s Giganty.
Tvým otcem není nikdo ze smrtelných lidí,
však vládce Apollón, ten, jenž tě vychoval.

IÓN

Proč ale svého syna dává jinému?
Jak to, že prohlašuje, že jsem Xúthův syn?

KREÚSA

Pravý syn Xúthův nejsi, bůh tě daroval,
vlastního syna, jako přítel příteli
těž syna může dát, ať vládne nad domem.

IÓN

Věštil bůh pravdivě, nebo dal klamnou věštbu?
To, matko, přirozeně trápí moji duši.

KREÚSA

Teď poslyš, synu, co mně právě napadá.
V tvůj prospěch tě chce Foibos v urozený dům
dát. Kdyby rozneslo se, že tě zplodil bůh,
nikdy bys nezískal své plné dědictví,
otcovo jméno. Vždyť jsem sama skrývala
styk s bohem, tebe do záhuby vydala.
Jen tedy pro tvé dobro dal tě jinému.

IÓN

Tak lehkomyšlně to přejít nemohu.

Do chrámu jdu a Foiba zeptám se,
zda jeho synem jsem, či z rodu lidského.

Nad chrámem se zjeví ve voze Athéna

Však hle, kdo z bohů s tváří slunci podobnou
se vznáší nad chrámem vonícím kadidlem.
Pryč, matko, abychom teď božské zjevení
snad neviděli, není-li nám určeno.

ATHÉNA

Zůstaňte. Nejsem vaší nepřítelkyní.
Máte mou náklonnost jak v Athénách, tak zde.
Jsem Athéna, po mně má vaše město jméno.
Na přání Foibovo jsem přispěchala k vám.
Předstoupit před vás sám, to nemá za vhodné,
aby mu dřívější čin nebyl vyčítán.
Mě tedy posílá a mám vám tohle říct:
Tvůj otec Foibos je, tomu tě zrodila.
On tě dal jinému, který tě nezplodil,
aby ses dostal tak do vznešeného domu.
Když ale ten jeho plán vyšel najevo,
bál se, že vzájemně o život ukládat
si budete. A obratně vás zachránil.
Původně Apollón chtěl tohle zamlčet,
zjevit až v Athénách, že ona je tvou matkou,
ty jejím synem, a tvým otcem Apollón.
Teď splnit chci svůj úkol. A vy poslyšte
ty božské věštby, pro něž na vůz vsedla jsem.
Odejdi, Kreúso, do země kekropské
s tím hochem, na trůn vladařský ať usedne.
On přece pochází z Erechtheova rodu.
Je hodný toho, aby vládl nad mou zemí.
On proslaví se v celém Řecku. Čtyři syny

mít bude, z jednoho kořene. Ti dají
svá jména čtyřem kmenům země, tomu lidu,
jenž pod mým skalním hradem má svá obydlí.
Geleón bude první. Následují dál
Hopleti, Argadští a po mé aigidě
nazvaní Aigikorové. A jejich děti,
které se narodí, až přijde vhodný čas,
zbudují v Kykladách ostrovní svoje města,
osadí mořský břeh, to všechno dodá sil
mé zemi. V protilehlých krajích obou pevnin
žít budou, v Evropě, stejně jak v Asii.
Po tomto mládenci se budou nazývat
Iónové, a velké slávy nabudou.
Vám s Xúthem také narodí se synové.
Bude to Dóros, jehož jméno proslaví
stát dórský v zemi Pelopově. Druhý pak,
Achaios, bude vládnout blízko pobřeží
u Rhionu. A po něm bude označen
též celý národ, jménem, které on mu dá.
Apollón všechno dobře řídil. Bez obtíží
jsi rodila. Tvá rodina to nepoznala.
Když dítě po porodu v plenkách odložilas,
dal příkaz Hermovi, aby to nemluvně
sem přines k výchově. Nedal mu zahynout.
Ty nyní zamlč, že je to tvůj vlastní syn!
Tak bude Xúthos i nadále spokojen
a ty se domů navrátíš s tím, co je tvé.
A buďte zdrávi! Po tom, co jste prožili,
vám do budoucna šťastný osud slibuji.

IÓN

Já, Pallado, Diova dcero, věřím ti.
Věřím tvým slovům, že jsem Foibův syn a zde
je moje matka. Věřil jsem tomu i dřív.

KREÚSA

I já teď chválím Foiba, jemuž jsem dřív lála.
Na syna nezapomněl, navrací mi ho.
Milé jsou mi teď brány božské věštírny,
dřív tolik protivné. Teď ráda vkládám ruku
na jejich klepadlo, srdečně zdravím je.

ATHÉNA

Jsem ráda, že ses změnila a boha chválíš.
Jsou bozi liknaví, však mají velkou moc.

KREÚSA

Pojď domů, synu!

ATHÉNA

Já vás budu provázet.

KREÚSA

Tvůj průvod je nám ctí.

ATHÉNA

Mám ráda vaše město.

KREÚSA

Vstup na trůn předků svých!

IÓN

To pro mne bude čest.

SBOR

Buď zdráv, ty synu Létin, z Dia zrozený!
Když dům je v nesnázích, je třeba bohy ctít.
Vždyť řádní nakonec dojdou své odměny
a špatní se štěstím se spolu nesnesou.

57

SWAZEK
ANTICKÉ
KNIHOVNY
NAKLADATELSTVÍ
SVOBODA

Eurípídés, Héraklés a jiné tragédie. Z řeckého originálu podle vydání uvedených v ediční poznámce přeložili a poznámkami opatřili dr. Jaroslav Král (Héraklés, Andromaché), Jiří Klier a dr. Helena Kurzová, DrSc. (vše ostatní). Předmluvu a úvody k jednotlivým dramatům napsal dr. Jaroslav Král. Odborně recenzovala dr. Alena Frolíková, CSc. Přebal a vazbu s použitím písma Insignia Jana Solpery upravila Anna Kubů. Odpovědná redaktorka dr. Svatava Matoušková. Výtvarná redaktorka Jaroslava Lorenzová. Technická redaktorka Jitka Vostradovská. Vydání první. Praha 1988. Vydalo Nakladatelství Svoboda jako svou 5865.(6978.) publikaci. Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha. Náklad 7500 výtisků. AA 17,28, VA 18,11. Tematická skupina 13/42. Cena brož. výt. 27,80 Kčs, váz. výt. 33 Kčs. 73/605-22-8.5

25-049-88   Kčs 33,—